

CÓ NÊN TỘI PHẠM HÓA HÀNH VI XÚI GIỤC HOẶC GIÚP NGƯỜI KHÁC TỰ THƯƠNG?

NGUYỄN VĂN HIẾU*

Bài viết phân tích vụ việc đã xảy ra trong thực tiễn tiến hành hoạt động bảo đảm trật tự an toàn xã hội. Qua đó, đưa ra những nhận định, bình luận về các tình tiết pháp lý trong vụ việc, đồng thời chỉ ra những thiếu sót trong quy định của pháp luật đối với hành vi xúi giục hoặc giúp người khác tự thương. Bài viết cũng đề cập đến tính cần thiết phải tội phạm hóa đối với hành vi này để bảo vệ quyền con người.

Từ khóa: Xúi giục, giúp, tự sát, tự thương, tội phạm hóa.

Ngày nhận bài: 12/7/2022; Biên tập xong: 25/7/2022; Duyệt đăng: 29/7/2022

The article analyzes an actual case when the ensure of social order and safety was carried out. Thereby, it evaluates and comments on the legal circumstances of this case; at the same time, points out shortcomings in the provisions of the law on acts of inciting or helping others to self-harm. It also mentions the necessity of criminalizing this act to protect human rights.

Keywords: Inciting, helping, suicide, self-harm, riminalization.

1. Tóm tắt vụ việc

Khoảng 22h30 ngày 04/5/2016, Công an quận Bắc Từ Liêm nhận được tin báo từ Đoàn Văn Doanh về việc xảy ra vụ tai nạn giao thông đường sắt tại khu gian Hà Đông - Phú Diễn thuộc tuyến đường Bắc Hồng - Văn Điển, địa phận phường Phúc Diễn, quận Bắc Từ Liêm. Tại hiện trường ghi nhận nạn nhân nằm dọc đường ray, bị đứt rời 1/3 bàn tay trái và 1/3 bàn chân trái, một chiếc dép nằm phía bên trong đường ray. Sau khi tiếp nhận tin báo, Công an quận Bắc Từ Liêm đã triển khai lực lượng đến hiện trường, mang theo thùng đá bảo quản phần chân, tay bị đứt rời và đưa nạn nhân đi cấp cứu tại Bệnh viện 19-8 Bộ Công an. Qua nghiên cứu dấu vết tại hiện trường và các tài liệu khác, Cơ quan cảnh sát điều tra, Công an quận Bắc Từ Liêm đã xác minh, làm rõ: Vết thương của nạn nhân là chị Lý Thị Niên có dấu hiệu bị vật sắc tạo thành, bờ mép vết cắt gọn gàng, đồng thời trên người Niên hoàn toàn không có các vết thương giống như bị tàu hút vào đường ray. Qua quá trình đấu tranh khai thác lực lượng công an đã làm rõ bản chất vụ việc. Do nạn nhân, Lý Thị Niên (SN 1986, trú tại xã Xuân Phú, huyện Phúc Thọ, thành phố Hà Nội) đã thuê đối tượng Đoàn Văn Doanh (21 tuổi, ở huyện

Phúc Thọ, Hà Nội) chặt chân và tay Niên sau đó giả làm hiện trường một vụ tai nạn giao thông nhằm trục lợi tiền từ 03 gói bảo hiểm đã mua trước đó. Giá Niên thuê người chặt chân tay của mình là 50 triệu đồng (Doanh yêu cầu Niên viết giấy nhận nợ, thời hạn thanh toán là 02 tháng). Khi vụ việc được làm rõ, Cơ quan Cảnh sát điều tra Công an quận Bắc Từ Liêm đã ra quyết định không khởi tố vụ án vi phạm quy định về điều khiển phương tiện giao thông đường sắt, không khởi tố vụ án đối với hành vi trục lợi bảo hiểm của Niên. Đồng thời, cơ quan Cảnh sát điều tra quận Bắc Từ Liêm cũng không xem xét trách nhiệm hình sự đối với hành vi chặt chân, tay Niên của đối tượng Doanh mà đề xuất ra quyết định xử phạt hành chính với hai người này. Cụ thể, Đội Cảnh sát điều tra đề xuất xử phạt Lý Thị Niên 1,5 triệu đồng về hành vi “Dùng thủ đoạn gian dối để chiếm đoạt tài sản người khác” theo điểm c, khoản 1, Điều 15 Nghị định số 167/2013; xử phạt Đoàn Văn Doanh 750.000 đồng về hành vi “Báo thông tin giả đến cơ quan nhà nước có thẩm quyền” theo điểm b khoản 2 Điều 5 Nghị định số 167/2013.

2. Một số nhận xét, đánh giá

** Thạc sĩ, Đại úy, Khoa Nghiệp vụ cơ bản, Học viện Cảnh sát nhân dân*

Đối với hành vi của Lý Thị Niên, có quan điểm cho rằng cần bị xử lý về hành vi gian lận trong kinh doanh bảo hiểm quy định tại Điều 213 Bộ luật Hình sự năm 2015 (sửa đổi, bổ sung năm 2017 - gọi tắt là BLHS năm 2015). Điều luật quy định: “Người nào thực hiện một trong các hành vi sau đây chiếm đoạt tiền bảo hiểm từ 20.000.000 đồng đến dưới 100.000.000 đồng hoặc gây thiệt hại từ 50.000.000 đồng đến dưới 200.000.000 đồng, thì bị phạt tiền từ 30.000.000 đồng đến 100.000.000 đồng hoặc phạt cải tạo không giam giữ đến 03 năm: d) Tự gây thiệt hại về tài sản, sức khỏe của mình để hưởng quyền lợi bảo hiểm trừ trường hợp luật quy định khác”. Tuy nhiên, vì tại thời điểm xảy ra vụ việc, BLHS năm 2015 chưa có hiệu lực thi hành, nên không thể áp dụng điều luật này để xử lý Niên. Công an quận Bắc Từ Liêm ra quyết định xử phạt hành chính như trên với Lý Thị Niên là đúng quy định của pháp luật và có tính nhân đạo với hoàn cảnh hiện tại của Niên.

Đối với hành vi của đối tượng Doanh chỉ xem xét xử phạt hành chính về hành vi “hoang báo” là chưa thỏa đáng. Hành vi chặt chân tay người khác của Doanh là hành vi thể hiện mức độ nguy hiểm đáng kể cho xã hội, cố ý xâm phạm đến khách thể quan trọng là quyền được bảo vệ về sức khỏe, thậm chí có thể là tính mạng của người khác. Trong vụ việc này, nếu không được cấp cứu kịp thời nạn nhân có thể chết vì bị mất máu cấp. Về thương tích mà Niên đang mang (cụt một bàn chân, một bàn tay) theo hướng dẫn tại Thông tư 22/2019/TT-BYT của Bộ trưởng Bộ Y tế quy định tỷ lệ phần trăm tổn thương cơ thể sử dụng trong giám định pháp y, giám định pháp y tâm thần có mức độ thương tật là 72%. Như vậy, hành vi xâm hại trực tiếp đến thân thể người khác, gây thương tích đáng kể mà không bị xử lý là không thỏa đáng và có dấu hiệu bỏ lọt tội phạm.

Trong vụ việc này, cần nhận định rằng mặc dù đã có thỏa thuận với Niên trước đó nhưng với việc dùng hung khí gây thương tích cho người khác, Doanh buộc phải nhận thức được hành vi này là hành vi trái pháp luật, gây ảnh hưởng nghiêm trọng đến sức khỏe của Niên. Dù Niên có thuê vì bất cứ động cơ mục đích nào, Doanh chặt tay chân của người khác là đã đủ các yếu tố cấu thành

tội cố ý gây thương tích hoặc gây tổn hại cho sức khỏe của người khác theo Điều 134 BLHS năm 2015. Theo điều luật này, “Người nào cố ý gây thương tích hoặc gây tổn hại cho sức khỏe của người khác mà tỷ lệ thương tật từ 11% đến 30% hoặc dưới 11% nhưng thuộc một trong các trường hợp sau đây, thì bị phạt cải tạo không giam giữ đến ba năm hoặc phạt tù từ 06 tháng đến 03 năm”.

Vướng mắc lớn nhất trong vụ việc này là thỏa thuận giữa Niên và Doanh về việc thuê Doanh giúp gây thương tích cho chính bản thân mình của Niên. Nếu như ở hành vi cố ý gây thương tích hoặc gây tổn hại cho sức khỏe của người khác, nạn nhân không mong muốn bị tổn hại, đối tượng gây thương tích trái ý muốn của nạn nhân thì ở vụ việc này, nạn nhân lại mong muốn, thậm chí mất tiền thuê (50 triệu) để người khác chặt chân, tay mình (đương nhiên hợp đồng này là vô hiệu do trái pháp luật). Sau đó, Niên cũng có đơn xin không truy cứu trách nhiệm hình sự đối với Doanh. Hành vi giúp người khác tự thương của Doanh hiện tại chưa có quy định trong luật nên không có cơ sở để xử lý. Vì những lẽ trên, Cơ quan Cảnh sát điều tra Công an quận Bắc Từ Liêm không khởi tố vụ án hình sự mà chỉ xử phạt hành chính.

3. Một số kiến nghị, đề xuất

Cho đến thời điểm hiện tại, pháp luật Việt Nam vẫn chưa có quy định đối với hành vi xúi giục hoặc giúp người khác tự thương mà chỉ có quy định hành vi xúi giục hoặc giúp người khác tự sát. Khoản 1 Điều 131 BLHS năm 2015 quy định tội xúi giục hoặc giúp người khác tự sát như sau: “Người nào thực hiện một trong các hành vi sau đây, thì bị phạt cải tạo không giam giữ đến 03 năm hoặc phạt tù từ 06 tháng đến 03 năm: a) Kích động, dụ dỗ, thúc đẩy người khác tự tước đoạt tính mạng của họ; b) Tạo điều kiện vật chất hoặc tinh thần cho người khác tự tước đoạt tính mạng của họ”. Hậu quả của việc tự sát thông thường là chết người. Tuy nhiên, đối với tội xúi giục hoặc giúp người khác tự sát thì hậu quả nạn nhân chết là không bắt buộc. Việc nạn nhân có chết từ hành động tự sát hay không chỉ có ý nghĩa trong việc quyết định hình phạt, không có ý nghĩa trong định tội danh để truy cứu trách nhiệm hình sự đối với người đã xúi giục hoặc giúp người khác tự sát.

Thực tế sẽ nảy sinh một số tình huống mâu thuẫn khi xử lý hành vi xúi giục hoặc giúp người khác tự sát như sau:

Tình huống thứ nhất: Nạn nhân tự sát nhưng không chết do được cứu chữa. Tuy nhiên, hậu quả để lại thương tật lớn sau khi tự sát không thành (sống thực vật suốt đời, đau đớn, “sống không bằng chết”...) thì có xem tỷ lệ phần trăm thương tật là căn cứ để xử lý người xúi giục hoặc giúp tự sát hay không?

Tình huống thứ hai: Đối tượng chỉ xúi giục hoặc giúp người khác tự thương chứ không tự sát nhưng hậu quả của hành vi tự thương của nạn nhân là rất nghiêm trọng như: Vết thương bị nhiễm trùng, chi phí cứu chữa tốn kém, tổn thương nghiêm trọng dẫn đến tử vong thì người xúi giục hoặc giúp người khác tự thương cũng không thể bị xem xét trách nhiệm vì thiếu quy định của luật.

Ví dụ: A và B là vợ chồng, do B bị rối loạn cương dương nên luôn mặc cảm, tự ti về bản thân. A là vợ thường xuyên tỏ thái độ thất vọng về B, mâu thuẫn gia đình phát sinh, trong một lần tranh cãi A ném con dao về phía B nói: “Không làm được gì thì cắt phăng đi cho đỡ vướng”. B uất giận nên cầm dao tự cắt rời dương vật của mình, sau đó B được đưa đi cấp cứu nhưng không nối lại được dương vật, vết thương bị nhiễm trùng phải tiến hành lọc máu và điều trị rất tốn kém. Hoặc tình huống thuê người gây thương tích cho chính mình để nhằm những mục đích khác nhau cũng rất khó xử lý nếu thiếu quy định. Nếu cố gắng xử lý về hành vi này là hành vi khách quan của tội cố ý gây thương tích hoặc gây tổn hại cho sức khỏe người khác là khiên cưỡng, chưa hoàn toàn đúng đắn, chuẩn mực về mặt pháp lý, dễ nảy sinh tranh cãi.

Cuộc sống xã hội càng phát triển thì các nhu cầu, lợi ích hợp pháp chính đáng của con người ngày càng được bảo vệ, thỏa mãn. Có thể, do khách thể là quyền sống của con người quan trọng hơn nên BLHS quy định hành vi xúi giục hoặc giúp người khác tự sát từ rất sớm. Ngay từ khi BLHS đầu tiên được Quốc hội thông qua năm 1985, tội xúi giục hoặc giúp người khác tự sát đã được quy định tại Điều 106 BLHS năm 1985, sau đó được quy định tại Điều 101 BLHS năm 1999 và Điều 131 BLHS năm 2015. Tuy nhiên, cho đến thời điểm hiện tại hành vi xúi giục hoặc

giúp người khác tự thương thì chưa được quy định.

Trong bối cảnh hiện nay, khi các quyền cơ bản của con người ngày càng được bảo vệ tốt hơn thì việc cơ quan lập pháp tiến hành tội phạm hóa hành vi xúi giục hoặc giúp người khác tự thương là cần thiết để tăng cường mức độ bảo vệ khách thể quan trọng là quyền được sống khỏe mạnh của mỗi con người. Thực tiễn tiến hành các hoạt động tư pháp cho thấy đã có nhiều tình huống, trường hợp xúi giục hoặc giúp người khác tự thương để lại hậu quả nghiêm trọng nhưng chưa được xử lý. Trong cuộc sống mỗi cá nhân đều có lúc, có giai đoạn chưa được chín chắn, suy nghĩ chưa được thấu đáo về hành vi của mình. Trạng thái căng thẳng, bí bách ở mỗi người sẽ phổ biến hơn khi chịu nhiều áp lực cuộc sống. Lúc ấy, họ cần được tư vấn tích cực, hành động giúp đỡ đúng đắn chứ không thể bị xúi giục, giúp đỡ họ tự gây hại cho bản thân mình.

Quyền được sống, sống khỏe mạnh là quyền lớn lao nhất của con người, mọi hành vi xâm hại đến quyền ấy cần phải được phát hiện, ngăn chặn và xử lý. Việc tội phạm hóa đối với hành vi xúi giục hoặc giúp người khác tự thương là một yêu cầu cần thiết trong bối cảnh hiện nay để bảo vệ tối đa quyền con người, góp phần ngăn chặn tội phạm và hành vi vi phạm pháp luật khác. Xử lý hành vi xúi giục hoặc giúp người khác tự thương còn góp phần xây dựng đời sống văn hóa, văn minh, tôn vinh các giá trị tích cực, đúng đắn, hạn chế những hành vi tiêu cực, lệch lạc./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Y tế (2019), *Thông tư 22/2019/TT-BYT của Bộ trưởng Bộ Y tế quy định tỷ lệ phần trăm tổn thương cơ thể sử dụng trong giám định pháp y, giám định pháp y tâm thần.*
2. Công an quận Bắc Từ Liêm (2016), *Kết luận điều tra vụ tự gây thương tích tại phường Phúc Diễn.*
3. Đinh Văn Quế (2015), *Bình luận khoa học Bộ luật Hình sự.*
4. Bộ luật Hình sự năm 1985.
5. Bộ luật Hình sự năm 1999 (sửa đổi, bổ sung năm 2009)
6. Bộ luật Hình sự năm 2015 (sửa đổi, bổ sung năm 2017).